

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.011.02.2016
P/16/100

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/100 – Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontroler	Mariusz Orawczak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/25/2016 z dnia 2 czerwca 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Oborniki Śląskie, ul. Wrocławska 12, 55-035 Oborniki Śląskie (dalej: „Nadleśnictwo”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Kazimierz Pakulski, Nadleśniczy Nadleśnictwa Oborniki Śląskie (dalej: „Nadleśniczy”). (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia¹, że w latach 2013-2015 podejmowane przez *Nadleśnictwo* działania z zakresu odtwarzania potencjału produkcji leśnej lub wprowadzania instrumentów zapobiegawczych były celowe i skuteczne. Przed ich realizacją przeprowadzono stosowne analizy potrzeb i niezbędnych działań, w tym w zakresie ich zgodności z planem urzędzenia lasu. *Nadleśnictwo* aktywnie korzystało z pomocy w ramach działania pn. „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, uzyskując w latach 2013-2015 dofinansowanie w kwocie 4 391 271 zł. Udzielając zamówień publicznych w trybie przetargu nieograniczonego dokonywano wyboru wykonawców zadań z zachowaniem zasady uczciwej konkurencji oraz równego traktowania. *Nadleśnictwo* należycie zabezpieczyło swoje interesy w umowach zawieranych w sprawie udzielenia zamówień publicznych. Wydatkowanie środków następowało oszczędnie oraz zgodnie z warunkami umów o dofinansowanie ze środków zewnętrznych. W *Nadleśnictwie* prawidłowo ewidencjonowano koszty działalności oraz rzetelnie prowadzono sprawozdawczość z zakresu dotyczącego realizacji zadań objętych kontrolą. NIK zwraca jednak uwagę, że pomimo zidentyfikowanych potrzeb w zakresie przebudowy dróg leśnych, w szczególności dróg wykorzystywanych jako dojazdy pożarowe, nie zaplanowano i nie przeprowadzono w 2015 r. żadnych prac inwestycyjnych w tym zakresie.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje trójstopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmierne utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie i realizacja przedsięwzięć w zakresie odtwarzania potencjału produkcji leśnej i przeciwdziałania występowaniu nowych katastrof oraz gospodarność wydatkowania środków finansowych

Opis stanu faktycznego

1.1. Grunty będące w zarządzie *Nadleśnictwa* położone były w całości w województwie dolnośląskim. Terytorialny zasięg działania *Nadleśnictwa*² wynosił 65 115 ha i obejmował: powiat trzebnicki (gminy: Oborniki Śląskie, Prusice, Trzebnica, Wisznia Mała, Zawonia, Żmigród), powiat wołowski (gminy: Brzeg Dolny, Wołów), powiat wrocławski (Gmina Długołęka) i Miasto Wrocław³. *Nadleśnictwo* składa się z dwóch obrębów: Bagno i Oborniki Śląskie, które podzielono organizacyjnie na 11 leśnictw.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. w zarządzie *Nadleśnictwa* znajdowało się 15 439,12 ha gruntów będących własnością Skarbu Państwa, z czego 14 873,04 ha (96,3%) stanowiła powierzchnia lasów⁴. Ponadto w nadzorze *Nadleśnictwa* pozostawało 534,68 ha lasów innej własności niż Skarb Państwa⁵. W zasięgu terytorialnym *Nadleśnictwa* było również 394,75 ha lasów będących przedmiotem własności innych podmiotów niż Skarb Państwa i niepozostających w zarządzie lub nadzorze *Nadleśnictwa*.

Lesistość w zasięgu terytorialnym *Nadleśnictwa* wynosiła 24%, a lasy *Nadleśnictwa* rozbite były na 447 kompleksów leśnych.

(dowód: akta kontroli str. 32, 38-43, 67-68, 193, 282-315)

Na koniec 2015 r. w *Nadleśnictwie* zapas grubizny na pniu⁶ wynosił 4 330 295 m³, a w stosunku do początku 2013 r. odnotowano wzrost miąższości drzewostanów o 12,45%. Dominującymi w *Nadleśnictwie* gatunkami drzew była sosna (42,7% powierzchni lasów i 48,9% miąższości drzewostanów) oraz dąb (24,9% powierzchni lasów i 25,9% miąższości drzewostanów)⁷.

(dowód: akta kontroli str. 90-93, 130-133, 283, 316-327)

Bilans *Nadleśnictwa*, sporządzony na dzień 31 grudnia roku 2013, 2014 i 2015, po stronie aktywów (i pasywów) wykazywał sumę w wysokości odpowiednio: 22 329 296,24 zł, 24 228 091,54 zł i 24 030 495,11 zł. Rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia do 31 grudnia roku 2013, 2014 i 2015, wykazywał zysk netto w wysokości odpowiednio: 462 544,85 zł, 1 825 443,78 zł i 2 114 649,45 zł, na co wpływ miały:

- osiągnięte przychody⁸, które rokrocznie ulegały zwiększeniu i wyniosły odpowiednio: 16 430 607,19 zł, 18 154 176,71 zł i 21 210 628,24 zł,
- ponoszone koszty⁹, wynoszące odpowiednio: 15 922 070,97 zł, 16 221 891,23 zł i 19 016 238,39 zł.

² Dla określenia terytorialnego zasięgu działania *Nadleśnictwa* Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wydał Zarządzenie nr 90 z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie określenia terytorialnego zasięgu działania nadleśnictw nadzorowanych przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych we Wrocławiu.

³ Miasto na prawach powiatu.

⁴ Z czego: 14 311,92 ha – grunty zalesione, 131,11 ha – grunty niezalesione, 430,01 ha – grunty związane z gospodarką leśną.

⁵ Na podstawie porozumień zawartych przez *Nadleśnictwo*.

⁶ Łączna miąższość (objętość) wszystkich drzew żywych na obszarze *Nadleśnictwa* o pierśnicy powyżej 7 cm (w korze).

⁷ Na podstawie analizy układu powierzchniowej tabeli klas wieku wg rzeczywistych składów gatunkowych panujących w *Nadleśnictwie*.

⁸ Ponad 90% tych przychodów (odpowiednio: 92,7%, 91,2% i 94,6%) stanowiły przychody ze sprzedaży produktów działalności podstawowej.

⁹ Ponad 50% tych kosztów (odpowiednio: 52,4%, 51,7% i 57,4%) stanowiły koszty sprzedanych produktów działalności podstawowej oraz ok. 40% (odpowiednio: 43,4%, 44,6% i 40,8%) – koszty ogólnego zarządu.

W *Nadleśnictwie* odnotowano coroczny wzrost obowiązkowego odpisu podstawowego na Fundusz Leśny, który wyniósł 2 204 585,07 zł w 2013 r., 2 333 210,93 zł w 2014 r. i 2 904 053,25 zł w 2015 r., przy jednoczesnym występowaniu dopłat z tego funduszu, z tytułu wyrównywania niedoborów środków finansowych, w wysokości odpowiednio: 1 132 900,00 zł, 1 641 300,00 zł i 462 600,00 zł.

(dowód: akta kontroli str. 328, 377-379, 390-392, 402-404)

1.2. Przyczynami powodującymi niekorzystne zjawiska i zmiany w stanie zdrowotnym lasów *Nadleśnictwa*, oraz ich uszkodzenia, były w latach 2013-2015 przede wszystkim czynniki biotyczne¹⁰, takie jak:

- szkodniki owadzie, w szczególności owady wtórne (korniki), które wywołały szkody o zinwentaryzowanej powierzchni, wynoszącej: 225,08 ha w 2013 r., 320,05 ha w 2014 r. i 232,27 ha w 2015 r., a także szkodniki pierwotne chrabąszczowate (pędraki), w przypadku których stwierdzono szkody na powierzchni odpowiednio: 21,09 ha, 4,61 ha i 7,34 ha;
- występowanie zwierzyny płowej, w szczególności jeleniowatych (jelenie, daniele, sarny), które wywołało uszkodzenia upraw i młodników na zarejestrowanej powierzchni, wynoszącej: 174,46 ha w 2013 r., 119,03 ha w 2014 r. i 123,82 ha w 2015 r. (stanowiąc 0,8% - 1,1% powierzchni lasów);
- grzyby patogenne (huby) korzeni, występujące na zinwentaryzowanej w 2015 r. powierzchni 1 154,35 ha.

Z czynników abiotycznych¹¹ w warunkach *Nadleśnictwa* najczęściej szkód powodowały niskie i wysokie temperatury w postaci zmożeń i zwarzeń, występujących na powierzchni 332,96 ha w 2014 r. i 28,17 ha w 2015 r., jak również oparzenia (zgorzel słoneczna) odnotowana w 2015 r. na powierzchni 6,30 ha.

Innym, istotnym czynnikiem szkodotwórczym były w 2015 r. zakłócenia stosunków wodnych, w postaci obniżenia poziomu wód, na powierzchni 25,06 ha, co było związane z występującą w tym okresie suszą hydrologiczną.

Łączna, zinwentaryzowana powierzchnia lasów *Nadleśnictwa*, uszkodzonych w wyniku pożarów wyniosła: 0,37 ha w 2013 r., 0,49 ha w 2014 r. i 1,02 ha w 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 181-183, 225-233, 274-278, 413-438)

Lasy *Nadleśnictwa* znajdują się pod ujemnym wpływem zanieczyszczeń powietrza (będących konsekwencją emisji gazów i pyłów przemysłowych) z uwagi na położenie w strefie oddziaływania zakładów chemicznych w Brzegu Dolnym oraz w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji miejskiej Wrocławia. W związku z tym zanieczyszczenie powietrza było głównym czynnikiem antropogenicznym¹² uszkodzeń lasu w *Nadleśnictwie*. Teren *Nadleśnictwa* o powierzchni 13 244,63 ha (20,3% zasięgu działania) został zaliczony¹³ do I strefy uszkodzeń przemysłowych (uszkodzenia słabe), natomiast teren o powierzchni 1 200,01 ha (1,8% zasięgu działania) zaklasyfikowano do II strefy uszkodzeń przemysłowych (uszkodzenia średnie).

(dowód: akta kontroli str. 63, 173, 226-227, 266, 283, 430-435)

¹⁰ Czynniki ekologiczne polegające na oddziaływaniu żywych elementów środowiska (rośliny, drobnoustroje, zwierzęta) w sposób bezpośredni lub pośredni na inne organizmy żywe i nieożywioną część środowiska, tj. na czynnik abiotyczny.

¹¹ Czynniki ekologiczne natury fizycznej, nieożywione elementy środowiska, które samodzielnie lub wraz z innymi czynnikami wywierają pośrednio lub bezpośrednio wpływ na organizm żywy, tj. jego rozwój, przemianę materii, aktywność życiową i zachowanie.

¹² Czynniki związane z każdą formą pośredniego lub bezpośredniego wpływu człowieka na środowisko i bytujące w nim rośliny i zwierzęta.

¹³ Ze względu na brak, zarówno podczas opracowywania aktualnego Planu Urządzenia Lasu dla *Nadleśnictwa* na lata 2015-2024 jak i do czasu zakończenia kontroli, odpowiedniego zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych odnośnie aktualizacji stref uszkodzeń lasu na potrzeby planów urządzania lasu, zostały przyjęte strefy z IV rewizji Planu Urządzenia Lasu dla *Nadleśnictwa* na lata 2005-2014.

1.3. Na terenie *Nadleśnictwa* w okresie objętym kontrolą nie wystąpiły szkody wielkopowierzchniowe¹⁴, natomiast dwukrotnie wystąpiły zjawiska katastrofalne, zaliczane do klęsk żywiołowych¹⁵. Były to szkody wywołane w 2015 r. przez imago¹⁶ chrabąszcza *Melolontha sp.*, powodujące defoliację drzew na zinwentaryzowanej powierzchni 1 874,83 ha, oraz susza występująca w II połowie 2015 r. Jak wskazał *Nadleśniczy*, skutki tej suszy dopiero w 2016 r. uwidaczniają się w pełnej sile tego niekorzystnego zjawiska i trwać będą przez następne lata, a ze względu na nietypowe objawy, złożoność uwarunkowań, jakim podlegają ekosystemy leśne, a także fakt, że zjawisko suszy jest czynnikiem pierwotnym, prowadzącym do wielu niekorzystnych zjawisk, mając na uwadze skalę problemu oraz jego moc, ciężko jednoznacznie ustalić, jakiej wielkości szkody są wynikiem wystąpienia zjawiska tej suszy.

(dowód: akta kontroli str. 413-418, 611)

1.4. Przed okresem objętym kontrolą¹⁷ na terenie *Nadleśnictwa* wystąpiły klęski żywiołowe, których przyczyną były zjawiska abiotyczne, polegające na niszczyielskim działaniu wiatrów (orkan *Emma* z dnia 1 marca 2008 r. oraz nawałnica z dnia 23 lipca 2009 r.). Jak wskazał *Nadleśniczy*, działalność niszczyielskich wiatrów prowadziła do licznych wywrotów i złomów, które były usuwane na bieżąco, w związku z czym nie zachodziła konieczność ich usuwania w okresie objętym kontrolą.

Nadleśnictwo było uprawnione do ubiegania się o pomoc finansową w ramach działania *Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych*, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (dalej: „*PROW na lata 2007-2013*”), w zakresie schematu I - jako nadleśnictwo, na terenie którego wystąpiła katastrofa naturalna lub klęska żywiołowa¹⁸, oraz w zakresie schematu II – jako położone na terenach zaliczonych do I kategorii zagrożenia pożarowego lasów.

Nadleśnictwo aktywnie korzystało z ww. pomocy uzyskując w okresie objętym kontrolą dofinansowanie na projekty obejmujące operacje schematu I (*budowa, przebudowa lub remont połączony z modernizacją dróg leśnych, niewyznaczonych w planach urządzenia lasu jako dojazdy pożarowe, w celu dostosowania ich do wymagań określonych w przepisach w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów*), jak i operacje schematu II (*budowa, przebudowa lub remont połączony z modernizacją dróg leśnych, wyznaczonych w planach urządzenia lasu jako dojazdy pożarowe*). W badanym okresie *Nadleśnictwo* w zakresie schematu I otrzymało dofinansowanie przebudowy:

– drogi leśnej G4917L (połączonej z modernizacją) w Leśnictwie Jary;

¹⁴ Szkody po pożarach lasu na powierzchni powyżej 10 ha lub szkody powstałe z pozostałych przyczyn (np. wiatrolomy, śniegolomy, powódź) na zwartej powierzchni powyżej 50 ha.

¹⁵ Katastrofy naturalne związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powódzie, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu. Klęską żywiołową jest taka katastrofa naturalna lub awaria techniczna, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem (art. 3 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej - Dz. U. z 2014 r., poz. 333 ze zm.).

¹⁶ Owad dorosły, owad doskonały – ostateczne stadium w rozwoju osobniczym owadów przechodzących proces przeobrażenia.

¹⁷ W latach 2008-2012.

¹⁸ Na terenie leśnictw: Jary, Pęgów, Trzebnica, Osolin, Prusice, Rościszewice, Radech, Kraniec, Lipnica, Zwierzyniec, Cieplice, zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. z 2014 r., poz. 470 ze zm.).

- drogi leśnej G2012L w Leśnictwie Cieplice oraz dróg leśnych G4002L, G1841L w Leśnictwie Kraniec;
- drogi leśnej technologicznej G4501L (połączonej z modernizacją) w Leśnictwie Rościszewice.

Ww. operacje były realizowane łącznie z operacjami schematu II (opis w pkt 1.10 wystąpienia). Ponadto w 2010 r., tj. przed okresem objętym kontrolą, Nadleśnictwo otrzymało z ww. programu pomoc w wysokości 651.348 zł na odnowienia i ochronę lasu¹⁹ na terenie, na którym wystąpiła kłeska żywiołowa.

(dowód: akta kontroli str. 440-441, 611, 901-925)

1.5. Nadleśnictwo w badanym okresie podejmowało działania ochronne przed niekorzystnymi zjawiskami i zmianami w stanie zdrowotnym lasów, wywołanymi przez czynniki biotyczne. W latach 2013-2015 na ochronę lasu przed czynnikami szkodliwymi poniesiono koszty w łącznej wysokości 2 352 260,12 zł²⁰.

Minimalizacja zagrożenia ze strony szkodników wtórnych uzyskiwana była poprzez wykładanie pułapek klasycznych i feromonowych, jak również wyznaczanie drzew trocinowych, systematyczne usuwanie drzew zasiedlonych i terminowe ich wywożenie poza strefę zagrożenia lasu. Prowadzono także zwalczanie mechaniczne poprzez korowanie drzew zasiedlonych oraz, w przypadku występowania szkodników zasiedlających wierzchołkowe części drzew i cienkie gałęzie, stosowano mechaniczne rozdrabnianie. Wymienione zabiegi ochronne przeprowadzono łącznie na powierzchni 777,40 ha, ponosząc w związku z tymi działaniami koszty w wysokości 50 025,45 zł²¹, sfinansowane ze środków własnych *Nadleśnictwa*.

Nadleśnictwo prowadziło systematyczny monitoring występowania szkodników pierwotnych, prowadząc coroczne, jesienne próbnicze poszukiwania zapędzania w glebie i ściółce. Łącznie przeprowadzono 622 poszukiwania kosztem 16 133,03 zł²², sfinansowanym ze środków własnych *Nadleśnictwa*. W roku 2015 w trakcie rójki imago chrabąszczowatych przeprowadzono ich chemiczne zwalczanie w formie oprysku samolotowego na obszarze 988,18 ha. Środki na ten cel, w łącznej wysokości 220 841,39 zł, pochodziły z Funduszu Leśnego (205 706,18 zł) oraz ze środków własnych *Nadleśnictwa* (15 135,21 zł).

Jako środek profilaktyczny przed zagrożeniem ze strony grzybów patogennych (huby) korzeni w *Nadleśnictwie* w latach 2013-2015 stosowano zabezpieczanie pniaków, powstałych po cięciach, biologicznymi preparatami zawierającymi *Phlebiopsis gigantea*. Zabieg ten stosowany był w kolejnych latach powyższego okresu na powierzchni odpowiednio 100,78 ha, 71,41 ha i 61,36 ha, a jego łączny koszt wyniósł 32 596,43 zł²³ i pokryty został ze środków własnych *Nadleśnictwa*.

Na terenie *Nadleśnictwa* szkody powodowane przez zwierzynę płową stanowiły istotne zagrożenie dla trwałości oraz jakości upraw i młodników. W celu ochrony lasu przed tego typu czynnikami stosowano rozmaite zabiegi ochronne, które sfinansowano środkami własnymi w łącznej wysokości 1 253 703,16 zł²⁴. Obejmowały one:

- grodzenie siatką leśną upraw na powierzchni 55,70 ha w 2013 r., 64,27 ha w 2014 r. i 74,00 ha w 2015 r.;

¹⁹ Na produkcję i zakup leśnego materiału rozmnożeniowego na potrzeby odnowienia powierzchni leśnych i przebudowy drzewostanów oraz wykonania poprawek i uzupełnień w uprawach leśnych, przygotowanie gleby pod odnowienia, przebudowę, poprawki i uzupełnienia, odnowienie powierzchni leśnych i przebudowę drzewostanów, wykonanie zadań z zakresu ochrony lasu przed szkodliwymi czynnikami biotycznymi, w tym również zakup niezbędnych materiałów.

²⁰ 684 412,04 zł w 2013 r., 685 174,77 zł w 2014 r. i 982 673,31 zł w 2015 r.

²¹ 8 811,94 zł w 2013 r., 16 103,10 zł w 2014 r. i 25 110,41 zł w 2015 r.

²² 4 070,56 zł w 2013 r., 7 905,34 zł w 2014 r. i 4 157,13 zł w 2015 r.

²³ 8 396,81 zł w 2013 r., 12 294,73 zł w 2014 r. i 11 904,89 zł w 2015 r.

²⁴ 381 815,82 zł w 2013 r., 407 467,45 zł w 2014 r. i 464 419,86 zł w 2015 r.

- zabezpieczenie upraw chemicznymi repelentami na powierzchni 91,90 ha w 2013 r., 97,26 ha w 2014 r. i 109,40 ha w 2015 r.;
- wykładanie drzew zgrzyzowych w okresie zimowym na powierzchni 236,61 ha w 2013 r., 160,11 ha w 2014 r. i 239,87 ha w 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 147-152, 343, 351, 359, 413-438)

W celu ograniczenia szkód powodowanych przez zwierzynę *Nadleśnictwo* uczestniczyło w gospodarce łowieckiej, którą w terytorialnym zasięgu jego działania prowadziło 12 kół łowieckich, zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim, na 15 obwodach łowieckich²⁵. Dla wszystkich obwodów łowieckich, nadzorowanych przez *Nadleśnictwo*, sporządzono Wieloletni Łowiecki Plan Hodowlany na lata 2007-2017, w którym zawarto wytyczne oraz wartości docelowe, jakie powinny zostać osiągnięte do 2017 r. Roczne plany łowieckie sporządzane były przez dzierżawców obwodów łowieckich i podlegały zatwierdzeniu przez *Nadleśniczego* w uzgodnieniu z Polskim Związkiem Łowieckim. W ramach działań kontrolnych *Nadleśnictwo* sporządzało comiesięczne zestawienia stopnia realizacji rocznych planów łowczych, a raz w roku przeprowadzało kontrolę zagospodarowania łowisk. Dodatkowo, funkcję kontrolną pełniła terenowa Służba Leśna poprzez sprawowanie stałego nadzoru nad działalnością kół łowieckich w terenie.

Cyklicznie, raz w roku, *Nadleśnictwo* prowadziło inwentaryzację zwierzyny grubej, w tym zwierzyny płowej, jak też populacji lisów. Wynikało z niej, że stan zwierzyny płowej, za wyjątkiem jelenia, był niższy od stanów docelowych. Natomiast stan dzika na terenie *Nadleśnictwa* był wyższy o ok. 50% od stanu założonego. Koła łowieckie, na terenie których nastąpiło przekroczenie pogłowia jeleni i populacji dzików (w stosunku do stanów założonych), podjęły działania na rzecz zwiększenia odstrzału tych gatunków tak, aby w 2017 r. osiągnąć zamierzony cel hodowlany.

(dowód: akta kontroli str. 162-166, 249-254, 611-670)

1.6. W oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów²⁶ (dalej: „rozporządzenie zabezpieczenia ppoż. lasów”), lasy *Nadleśnictwa* zostały w całości zaliczone do I kategorii zagrożenia pożarowego. W związku z powyższym, dla zabezpieczenia potencjału produkcji leśnej przed pożarami:

- a) w lasach *Nadleśnictwa*, zgodnie z § 4 rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów, prowadzona była obserwacja w formie:
  - dwóch stałych punktów obserwacji naziemnej (dostrzegalni przeciwpożarowych)²⁷, wyposażonych zgodnie z wymogami § 5 pkt 2 rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów;
  - naziemnych patroli przeciwpożarowych na terenach o zwiększonym nasileniu ilości pożarów, dla których trasy i rejony patrolowania ustalał *Nadleśniczy*;
  - patroli lotniczych, w związku z objęciem obszaru *Nadleśnictwa* systemem obserwacji lotniczej przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych we Wrocławiu, korzystających z samolotów patrolowych i gaśniczych, stacjonujących w Leśnych Bazach Lotniczych w Lubinie i Wrocławiu;
- b) lasy *Nadleśnictwa* położone przy obiektach mogących stanowić zagrożenie pożarowe zostały, na podstawie § 9 rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów, oddzielone od nich pasami przeciwpożarowymi, utrzymywanymi²⁸ w stanie zapewniającym ich użyteczność przez cały rok;

²⁵ Łączna powierzchnia obwodów łowieckich nadzorowanych przez *Nadleśnictwo* wynosiła 68 610 ha, z czego 16 657 ha stanowiła powierzchnia leśna.

²⁶ Dz. U. Nr 58, poz. 405 ze zm.

²⁷ Zlokalizowanych w Leśnictwie Zwierzyniec i Leśnictwie Pęgów.

²⁸ W okresie objętym kontrolą *Nadleśnictwo* wydatkowało 14 989,49 zł na utrzymanie istniejących pasów przeciwpożarowych (23,84 km w 2013 r., 16,28 km w 2014 r. i 18,06 km w 2015 r.).

- c) *Nadleśnictwo* posiadało jedną bazę sprzętu gaśniczego²⁹, zlokalizowaną przy punkcie obserwacyjnym (dostrzegalni przeciwpożarowej), wyposażoną w sprzęt typu: szpadle i łopaty (30 szt.), hydronetki plecakowe (10 szt.), tłumice (20 szt.); ponadto posiadało pługi do wyorywania pasów przeciwpożarowych oraz samochód terenowy z wysokociśnieniowym urządzeniem gaśniczym z własnym zbiornikiem na wodę o pojemności 400 litrów; ilość baz przeciwpożarowych oraz ich wyposażenie było zgodne z wymogiem § 11 *rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów*;
- d) w siedzibie *Nadleśnictwa* utworzono punkt alarmowo-dyspozycyjny³⁰, wyposażony w sprzęt łącznościowy oraz wymagane dokumentacje i mapy; natomiast w terenie (w siedzibach leśnictw) znajdowały się punkty alarmowe, wyposażone w sprzęt łącznościowy;
- e) utworzono pięć³¹ zbiorników wody do celów przeciwpożarowych w lasach, pozwalających na pobór wody z drogi oraz umożliwiających odprowadzenie lub napełnienie wodą w sposób naturalny, poprzez system zastawek; ponadto do celów przeciwpożarowych dysponowano na terenie *Nadleśnictwa* siecią hydrantową³² o wydajności 10 litrów wody na sekundę;
- f) zapewniono możliwość dojazdu pojazdów gaśniczych do zbiorników wody do celów przeciwpożarowych, oraz poszczególnych kompleksów leśnych, jak również poruszanie się po ich obszarze, poprzez sieć 53 dróg leśnych o nawierzchniach ulepszonych bądź gruntowych, stanowiących dojazdy pożarowe, których łączna długość na koniec 2015 r. wynosiła 111,52 km (drogi będące własnością *Nadleśnictwa*)³³.

(dowód: akta kontroli str. 154-157, 233-247, 442-528, 1090, 1100-1101)

Nadleśniczy przygotowywał i przekazywał³⁴ do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu roczne analizy z zakresu ochrony przeciwpożarowej za lata 2013-2015. Także corocznie, w latach 2013-2015, uzgadniano³⁵ z Komendantem Powiatowym Państwowej Straży Pożarnej w Trzebnicy i Komendantem Powiatowym Państwowej Straży Pożarnej w Wołowie dokumentację pn. „*Sposób postępowania na wypadek powstania pożaru lasu*”.

(dowód: akta kontroli str. 448-528)

1.7. Drogi leśne w *Nadleśnictwie*, wykorzystywane jako dojazdy pożarowe, zgodnie z § 7 ust. 1 *rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów* utrzymane były w sposób zapewniający ich przejezdność i oznaczone zostały w terenie tabliczkami informacyjnymi oraz trwałym oznakowaniem na przydrożnych drzewach, odpowiadającym numeracji na mapach z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Na dojazdach tych umieszczono także tabliczki kierunkowe wskazujące kierunek dojazdu do źródeł wody do celów przeciwpożarowych. Parametry dojazdów pożarowych, przebudowanych w okresie objętym kontrolą³⁶, były zgodne z parametrami określonymi w § 7 ust. 2 *rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów*.

²⁹ W siedzibie podleśniczówki Leśnictwa Zwierzyniec w miejscowości Godzięcin.

³⁰ *Nadleśnictwo* jest częścią systemu alarmowo-dyspozycyjnego Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu.

³¹ Zbiorniki zlokalizowane w Leśnictwie Zwierzyniec (poj. 2 241,5 m³), Leśnictwie Lipnica (poj. 7 409 m³), Leśnictwie Kraniec (poj. 4 088 m³), Leśnictwie Radecz (poj. 3 400 m³) i Leśnictwie Osolin (poj. 11 500 m³).

³² Wszystkie miejscowości znajdujące się w zasięgu działania *Nadleśnictwa* przyłączone zostały do sieci wodociągowej, do których woda dostarczana jest z lokalnych ujęć głębinowych.

³³ Łączna długość wszystkich dojazdów pożarowych (bez względu na formę własności) wynosiła 156,03 km.

³⁴ Pisma do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu z dnia 28 stycznia 2014 r. (analiza za rok 2013), z dnia 26 stycznia 2015 r. (analiza za rok 2014) i z dnia 15 stycznia 2016 r. (analiza za rok 2015).

³⁵ Uzgodnienia z dnia 5 marca 2013 r. (dokumentacja na rok 2013), z dnia 3 marca 2014 r. (dokumentacja na rok 2014) oraz z dnia 15 stycznia 2015 r. (dokumentacja na rok 2015).

³⁶ Były to dojazdy pożarowe nr 18, 22, 21, 45 i 52.

W *Nadleśnictwie*, zgodnie z § 8 *rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów*, odległość pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie a najbliższą drogą publiczną, z wyłączeniem autostrad i dróg ekspresowych, lub drogą leśną wykorzystywaną jako dojazd pożarowy, nie przekraczała 750 m, tzn. spełniała wymogi dla lasów zaliczonych do I kategorii zagrożenia pożarowego.

Stopień pokrycia obszarów leśnych *Nadleśnictwa* źródłami wody do celów przeciwpożarowych, przy uwzględnieniu istniejącej sieci hydrantowej, był wystarczający i zgodny z normami określonymi w § 39 ust. 4 *rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów*³⁷.

(dowód: akta kontroli str. 238-246, 442-447, 471-528, 752-761, 835-842, 896-900, 1107-1119)

1.8. Na koniec 2015 r., spośród 53 dróg leśnych będących własnością *Nadleśnictwa*, stanowiących jednocześnie dojazdy pożarowe, 15 dróg leśnych (w tym trzy częściowo) posiadało parametry określone w § 7 ust. 2 *rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów*. Zgodnie z Planem Urządzenia Lasu dla *Nadleśnictwa* (dalej: „*PUL*”) na lata 2015-2024, drogi leśne w *Nadleśnictwie* będą sukcesywnie, w miarę posiadanych środków finansowych, dostosowywane do obowiązujących wymogów. Przebudowa i remonty tych dróg leśnych odbywać się będzie w oparciu o plan, określony w 2010 r. w dokumencie pn. „*Ekspertyza optymalizacji i rozwoju infrastruktury drogowej dla Nadleśnictwa*”. Realizacja inwestycji i remontów oraz nakłady poniesione na te przedsięwzięcia w latach 2013-2015 przedstawione zostały w pkt 1.12. niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 242, 443-447, 471-492, 529-609)

1.9. W *Nadleśnictwie* identyfikowano potrzeby w zakresie hodowli i ochrony lasów pod kątem odtwarzania potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy, oraz wprowadzania instrumentów zapobiegawczych. W okresie urzędniowym, obejmującym lata 2005-2014, *Nadleśnictwo* prowadziło gospodarkę leśną w oparciu o *PUL* sporządzony na podstawie art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach³⁸ (dalej: „*ustawa o lasach*”), który Minister Środowiska przyjął do realizacji. Również *PUL* opracowany na lata 2015-2024 został przez Ministra Środowiska zatwierdzony³⁹ i przyjęty do realizacji.

Dwa ww. *PUL* określały ramowo, na podstawie art. 18 ust. 4 pkt 3 *ustawy o lasach*, zadania wymienione w § 5 ust. 1 *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*⁴⁰ (dalej: „*rozporządzenie PROW*”), tj. w szczególności zadania związane z odnowieniem płazowin, halizn, zrębów (również zrębów wykonywanych w ramach przebudowy drzewostanów), wykonywaniem poprawek i uzupełnień, pielęgnowaniem upraw, młodników i drzewostanów, jak również działania związane z wykonywaniem melioracji agrotechnicznych.

Jak wskazał *Nadleśniczy*, planowane zadania wynikały z analizy potrzeb hodowlanych lasu oraz działań mających na celu ochronę lasów, stwierdzanych bezpośrednio na gruncie przez służby terenowe. W przypadku konieczności wykonywania ww. zadań *Nadleśnictwo* sporządzało wnioski gospodarcze, które w postaci planu zadań finansowo-gospodarczych były zatwierdzane do realizacji

³⁷ Dz. U. z 2010 r., Nr 109, poz. 719.

³⁸ Dz. U. z 2015 r., poz. 2100 ze zm.

³⁹ Pismo Ministra Środowiska nr DLP-I-611-44/27050/15/LP z dnia 16 lipca 2015 r.

⁴⁰ Dz. U. z 2014 r., poz. 470 ze zm.

przez jednostkę nadrzędną, tj. Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych we Wrocławiu.

Ponadto, w latach 2013-2014 *Nadleśnictwo*, na podstawie opracowanego w 2010 r. dokumentu pn. „*Ekspertyza optymalizacji i rozwoju infrastruktury drogowej dla Nadleśnictwa*”, planowało realizację zadań opisanych w § 5 ust. 1 pkt 12 oraz § 5 ust. 2 pkt 1 *rozporządzenia PROW*, w celu dostosowania dróg leśnych i dojazdów pożarowych do wymogów określonych w *rozporządzeniu zabezpieczenia ppoż. lasów*. Z ww. ekspertyzy wynikało, że stan techniczny nawierzchni 43% dróg leśnych został oceniony jako zły, a 17% jako bardzo zły⁴¹.

(dowód: akta kontroli str. 33-259, 339-362, 529-609, 672-676)

1.10. Na realizację zadań objętych kontrolą *Nadleśnictwo* pozyskało w latach 2013-2015 środki zewnętrzne w ramach *PROW na lata 2007-2013* w łącznej wysokości 4 391 271,00 zł. Środki te przeznaczone zostały na refundację poniesionych wydatków, związanych z realizacją trzech projektów obejmujących następujące zadania:

- 1) „Przebudowa drogi leśnej G4917L, połączona z modernizacją w Leśnictwie Jary” oraz „Przebudowa dojazdu pożarowego P25L położonego w Leśnictwie Prusice” – zadania realizowane w latach 2011-2012, dofinansowanie otrzymane w 2013 r. w wysokości 949 540,00 zł (nabór wniosków w 2010 r., schemat I i II);
- 2) „Przebudowa drogi leśnej G2012L i dojazdu pożarowego P21L w Leśnictwie Cieplice” oraz „Przebudowa dróg leśnych G4002L, G1841L i dojazdów pożarowych P18L, P22L w Leśnictwie Kraniec” – zadania realizowane w latach 2012-2014, dofinansowanie otrzymane w 2014 r. w wysokości 2 022 819,10 zł (nabór wniosków w 2012 r., schemat I i II);
- 3) „Przebudowa drogi leśnej technologicznej G4501L i dojazdu pożarowego P45L, połączona z modernizacją w Leśnictwie Rościsławice” oraz „Przebudowa dojazdu pożarowego P52L, połączona z modernizacją w Leśnictwie Pęgów” – zadania realizowane w 2014 r., dofinansowanie otrzymane w 2015 r. w wysokości 1 419 435,00 zł (nabór wniosków w 2013 r., schemat I i II).

(dowód: akta kontroli str. 328, 439-440, 742-751, 821-834, 887-895)

1.11. Pracownicy *Nadleśnictwa* byli przygotowani do realizacji ww. zadań. W okresie objętym kontrolą pracownicy *Nadleśnictwa* uczestniczyli w czterech szkoleniach z zakresu zamówień publicznych⁴², trzech szkoleniach z zakresu inwestycji w lasach⁴³ oraz dwóch szkoleniach z zakresu dofinansowania projektów inwestycyjnych ze środków unijnych⁴⁴.

Nadzór nad pracami inwestycyjno-remontowymi, budową środków trwałych infrastruktury, organizowaniem i rozliczeniem projektów dofinansowanych ze środków zewnętrznych należał do zadań sekretarza *Nadleśnictwa*. Jego zadania oraz poszczególnych komórek organizacyjnych zawarto w regulaminie organizacyjnym⁴⁵ *Nadleśnictwa*. W *Nadleśnictwie* nie wyznaczono odrębnej komórki organizacyjnej do pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych.

⁴¹ Dokument ten nie określa terminu realizacji poszczególnych działań służących poprawie stanu dróg.

⁴² Były to: w 2013 r. „Szkolenie w zakresie zamówień publicznych – roboty budowlane, usługi leśne” (2 osoby), w 2013 r. „Szkolenie kierowników jednostek – odpowiedzialność w procesie zamówień publicznych” (1 osoba) oraz „Szkolenie w zakresie zamówień publicznych – roboty budowlane, dostawcy, usługi leśne” (3 osoby), w 2015 r. „Warsztaty dotyczące zamówień publicznych” (2 osoby).

⁴³ Były to: w 2013 r. „Szkolenie z zakresu funkcjonowania dróg leśnych” (1 osoba), w 2013 r. „Funkcjonowanie dróg leśnych na styku z drogami publicznymi oraz ich proces administracyjno-budowlany” (1 osoba) oraz w 2015 r. „Strategia w drogownictwie leśnym” (1 osoba).

⁴⁴ Były to: w 2013 r. szkolenie dotyczące sporządzania planów zalesień w ramach *PROW na lata 2007-2013* z uwzględnieniem zaleceń pokontrolnych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (1 osoba) oraz w 2015 r. szkolenie nt. sporządzania planów zalesień oraz potwierdzania wykonania zalesień w ramach *PROW na lata 2014-2020* (1 osoba).

⁴⁵ Zarządzenie nr 18/2015 *Nadleśniczego* z dnia 31 sierpnia 2015 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego dla *Nadleśnictwa*.

(dowód: akta kontroli str. 4-31, 612)

1.12. W latach 2013-2015 Nadleśnictwo realizowało zadania służące wprowadzaniu instrumentów zapobiegawczych. W latach 2013-2014 *Nadleśnictwo* kontynuowało zadania wskazane w *PUL* na lata 2005-2014 w zakresie melioracji agrotechnicznych, wykonywano odnowienia, zalesienia, przebudowy drzewostanów oraz poprawki, pielęgnacje upraw, młodników i drzewostanów. Poza tym *Nadleśnictwo* wykonywało zadania z zakresu ochrony lasu przed szkodliwymi czynnikami biotycznymi, dokonywało zakupu materiałów niezbędnych do wykonania tych zadań, inwentaryzowało i chroniło cenne elementy przyrodnicze. Wszystkie ww. czynności wykonywano również w roku 2015, realizując wskazania gospodarcze ujęte w *PUL* na lata 2015-2024.

Na ww. zadania poniesiono w latach 2013-2015 wydatki sfinansowane ze środków własnych *Nadleśnictwa*, w szczególności koszty:

- ,odnowienia i zalesienia w wysokości 1 260 361,18 zł, które stanowiły 29% kosztów hodowli lasu w wysokości 4 339 026,95 zł
- ochrony lasu w wysokości 1 764 131,43 zł;
- zwalczania gradacji chrabąszczy o charakterze klęskowym poprzez chemiczny oprysk lotniczy, które to zadanie zostało w dużej części sfinansowane ze środków Funduszu Leśnego (205 706,18 zł);
- ochrony przeciwpożarowej (bez utrzymania dojazdów pożarowych) w wysokości 797 159,88 zł.

(dowód: akta kontroli str. 328-329, 339-362, 672-676)

Nadleśnictwo ponosiło nakłady inwestycyjne związane z realizacją zadań objętych kontrolą. Ze środków własnych wybudowano w 2013 r. przepust w Leśnictwie Prusice (koszt: 84 000,00 zł). Ponadto w kontrolowanym okresie ponoszono nakłady na przebudowę dróg leśnych i dojazdów pożarowych, w ramach dwóch wyżej wymienionych zadań dofinansowywanych w ramach *PROW na lata 2007-2013*, tj. następujących:

1) „Przebudowa drogi leśnej G2012L i dojazdu pożarowego P21L w Leśnictwie Cieplice” oraz „Przebudowa dróg leśnych G4002L, G1841L i dojazdów pożarowych P18L, P22L w Leśnictwie Kraniec” – wysokość pomocy przewidziana umową⁴⁶ wynosiła 2 027 698,00 zł⁴⁷; w okresie kontrolowanym koszty kwalifikowalne wyniosły: (a) przebudowa dojazdu pożarowego P18L, P22L i P21L odpowiednio: 81 154,22 zł, 478 756,15 zł i 148 248,44 zł, (b) przebudowa dróg leśnych G4002L, G1841L i G2012L odpowiednio: 265 308,83 zł, 341 731,76 zł i 582 586,51 zł, (c) koszty robót uzupełniających/dodatkových: 54 087,19 zł, (d) koszty ogólne (projekty i nadzór inwestorski): 70 946,00 zł;

2) „Przebudowa drogi leśnej technologicznej G4501L i dojazdu pożarowego P45L, połączona z modernizacją w Leśnictwie Rościslawice” oraz „Przebudowa dojazdu pożarowego P52L połączona z modernizacją w Leśnictwie Pęgów” – wysokość pomocy zgodna z umową⁴⁸, tj. 1 419 433,00 zł; w okresie kontrolowanym koszty kwalifikowalne wyniosły: (a) przebudowa drogi leśnej technologicznej G4501L: 214 717,08 zł, (b) przebudowa dojazdów pożarowych P45L i P52L odpowiednio: 615 875,59 zł i 575 346,79 zł, (c) koszty ogólne (nadzór inwestorski): 13 496,00 zł.

(dowód: akta kontroli str. 742-751, 821-834, 887-895)

Nadleśnictwo poniosło koszty remontów dróg leśnych i dojazdów pożarowych w wysokości: 360 598,57 zł w 2013 r., 67 511,22 zł w 2014 r. i 271 738,94 zł w 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 335-338, 1081-1088)

⁴⁶ Umowa nr 02893-69150-OR0100008/12 z dnia 5 listopada 2012 r.

⁴⁷ Kwota uzyskanego dofinansowania – 2 022 295,00 zł.

⁴⁸ Umowa nr 03664-69150-OR0100003/13 z dnia 22 stycznia 2014 r.

1.13. W *Nadleśnictwie*, realizując działania w zakresie odtwarzania potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzania instrumentów zapobiegawczych, stosowano ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*⁴⁹ (dalej: „*ustawa pzp*”). W okresie objętym kontrolą przeprowadzono ogółem 20 postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, o którym mowa w *ustawie pzp*, z których sześć, o łącznej szacunkowej wartości 7 346 337,73 zł, dotyczyło wprowadzania instrumentów zapobiegawczych⁵⁰. W wyniku przeprowadzenia tych sześciu postępowań podpisano umowy z wybranymi wykonawcami o łącznej wartości 3 636 704,47 zł. Finansowanie dwóch z tych umów, o łącznej wartości 314 177,82 zł, przewidziane zostało ze środków własnych *Nadleśnictwa*, a czterech pozostałych, o łącznej wartości 3 322 526,65 zł, ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach *PROW na lata 2007-2013*.

(dowód: akta kontroli str. 936-952)

1.14. Spośród ww. postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, szczegółowemu badaniu poddano dwa, o łącznej wartości zawartych umów w kwocie 1 531 833,35 zł brutto. I tak:

- zadanie 1 o nazwie nadanej przez zamawiającego: „Przebudowa drogi leśnej nr G1841L i P22L położonej w *Nadleśnictwie Oborniki Śląskie* w Leśnictwie Kraniec”; szacunkowa wartość zamówienia: 2 764 297,39 zł; wartość brutto podpisanej umowy⁵¹: 1 437 738,35 zł (finansowanie w ramach *PROW na lata 2007-2013*);
- zadanie 2 o nazwie nadanej przez zamawiającego: „Budowa przepustu w Leśnictwie Prusice”; szacunkowa wartość zamówienia: 94 871,83 zł; wartość brutto podpisanej umowy⁵²: 94 095,00 zł (finansowanie ze środków własnych *Nadleśnictwa*).

Do przeprowadzenia postępowań o udzielenie powyższych zamówień publicznych powołano, decyzjami⁵³ *Nadleśniczego*, komisje przetargowe, dla których - zgodnie z zarządzeniem nr 7/2008 *Nadleśniczego* z dnia 16 lipca 2008 r. w sprawie stosowania w *Nadleśnictwie ustawy pzp* - każdorazowo określono regulamin pracy, zawierający m.in. prawa i obowiązki członków komisji, tryb pracy komisji, sposób prowadzenia protokołu z postępowania, zasady wyboru najkorzystniejszej oferty. Postępowania w zakresie wyboru wykonawców ww. zadań przeprowadzono w trybie przetargu nieograniczonego (art. 39 *ustawy pzp*), przy zachowaniu wymogu określonego w art. 7 *ustawy pzp*, tj. zasady uczciwej konkurencji. Do wyników przeprowadzonych przez *Nadleśnictwo* czynności wykonawcy nie wnosili żadnych zastrzeżeń.

W sposób prawidłowy ustalono wartość obu zamówień oraz dokonano wyboru najkorzystniejszej oferty. W wyznaczonych w ramach tych postępowań terminach⁵⁴ wpłynęło: 12 ofert (zadanie 1) i dwie oferty (zadanie 2), będące podstawą wyboru wykonawców do realizacji robót budowlanych. Jedynym kryterium wyboru najkorzystniejszej oferty była cena. Zamówień udzielono po prawidłowo przeprowadzonych postępowaniach, w wyniku których zawarto stosowne umowy.

W wyniku analizy ww. postępowań o udzielenie zamówień publicznych nie stwierdzono naruszeń przepisów *ustawy pzp*, mających wpływ na wynik postępowania.

(dowód: akta kontroli str. 926-935, 955-968)

⁴⁹ Dz. U. z 2015 r., poz. 2164.

⁵⁰ Wszystkie zrealizowane zamówienia nie przekraczały kwoty określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 *ustawy pzp*.

⁵¹ Umowa nr 2710-6/2013 podpisana w dniu 11 marca 2013 r.

⁵² Umowa nr 2710-48/2013 podpisana w dniu 30 października 2013 r.

⁵³ Decyzja nr 3/2013 z dnia 21 stycznia 2013 r. oraz Decyzja nr 5/2013 z dnia 12 lutego 2013 r.

⁵⁴ 15 luty 2013 r. oraz 18 października 2013 r.

1.15. Przed przystąpieniem do realizacji ww. zadań, uzyskano wymagane opinie i decyzje administracyjne, tzn.:

- dla zadania 1:
  - opinię stwierdzającą, że dla przedsięwzięcia nie jest wymagane uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację⁵⁵;
  - decyzję zatwierdzającą projekt budowlany i udzielającą pozwolenia na wykonanie robót budowlanych⁵⁶;
- dla zadania 2:
  - pozwolenie wodnoprawne na wykonanie urządzenia wodnego⁵⁷;
  - decyzję zatwierdzającą projekt budowlany i udzielającą pozwolenia na wykonanie robót budowlanych⁵⁸.

Ponadto *Nadleśnictwo* wywiązało się z obowiązku zawiadomienia właściwych organów nadzoru budowlanego o zamierzonym terminie rozpoczęcia robót budowlanych, na które wymagane były pozwolenia na budowę.

(dowód: akta kontroli str. 975-982, 1019-1029)

1.16. W zakresie zadań dofinansowanych w ramach PROW na lata 2007-2013 *Nadleśnictwo* realizowało w okresie objętym kontrolą dwa projekty (wymienione w pkt 1.12), zgodnie z warunkami umów przyznania pomocy podpisanych z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Poszczególne etapy tych zadań realizowane były terminowo. Realizacja zadań została zakończona, a mierniki rzeczowe określone w umowach przyznania pomocy zrealizowane.

(dowód: akta kontroli str. 328-329, 440-441, 677-842)

1.17. Realizując wymienione w pkt 1.12 dwa projekty współfinansowane w ramach PROW na lata 2007-2013 *Nadleśnictwo* wydatkowało środki zgodnie z przeznaczeniem oraz spełniło wymóg kwalifikowalności kosztów. Podczas realizacji tych zadań poniesiono koszty inwestycyjne na przebudowę dróg leśnych niewyznaczonych w planach urządzenia lasu jako dojazdy pożarowe, w celu dostosowania ich do wymagań określonych w przepisach w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (schemat I dofinansowania), jak i wyznaczonych jako dojazdy pożarowe (schemat II dofinansowania), co było zgodne z kwalifikowalnością kosztów, określoną odpowiednio w § 5 ust. 1 pkt 12 i § 5 ust. 2 pkt 1 *rozporządzenia PROW*. Do refundacji przedstawiono także koszty związane z opracowaniem projektów budowlanych oraz nadzorem inwestorskim inwestycji, co było zgodne z odpowiednio § 5 ust. 3 pkt 1b i § 5 ust. 3 pkt 3 *rozporządzenia PROW*.

(dowód: akta kontroli str. 742-761, 821-842)

1.18. Umowy zawarte z wykonawcami ww. dwóch zadań w pełni gwarantowały zabezpieczenie interesu *Nadleśnictwa* w przypadku nienależytego wykonania przedmiotu zamówienia. Umowy te nakładały na wykonawców obowiązek wniesienia zabezpieczenia należytego wykonania umowy w wysokości stanowiącej 2% zaoferowanej ceny brutto. Zwrot 70% tego zabezpieczenia następował po podpisaniu bezusterkowego końcowego protokołu odbioru, a zwrot pozostałych 30% następował po zakończeniu okresu rękojmi i podpisaniu protokołu stwierdzającego brak usterek po upływie okresu rękojmi.

W przypadku robót budowlanych związanych z przebudową lub budową dróg leśnych, wykonawca udzielał gwarancji na wykonany przedmiot umowy na okres 60 miesięcy od dnia odbioru końcowego przedmiotu umowy. Ponadto wykonawca

⁵⁵ Opinia Burmistrza Obornik Śląskich z dnia 21 grudnia 2011 r.

⁵⁶ Decyzja nr 213/12 Starosty Trzebnickiego z dnia 21 marca 2012 r. oraz decyzja nr 231/12 Starosty Wołowskiego z dnia 19 czerwca 2012 r.

⁵⁷ Decyzja Starosty Trzebnickiego z dnia 10 maja 2013 r.

⁵⁸ Decyzja nr 522/13 Starosty Trzebnickiego z dnia 2 lipca 2013 r.

zobowiązany był do czasu zakończenia okresu gwarancji, w przypadku powstania ubytków w nawierzchni stwierdzonych przez *Nadleśnictwo*, raz w roku przeprowadzić (bez dodatkowego wynagrodzenia) konserwację nawierzchni wraz z uzupełnieniem powstałych ubytków materiałem analogicznym do wykorzystanego podczas realizacji przedmiotu umowy.

Wszystkie podpisane przez *Nadleśnictwo* umowy w sprawie udzielenia ww. zamówień publicznych, przewidywały naliczanie wykonawcy kar umownych w następujących wypadkach i wysokościach:

- a) za zwłokę w wykonaniu przedmiotu umowy – 0,2% wynagrodzenia netto za każdy rozpoczęty dzień zwłoki, liczony od dnia terminu zakończenia prac zawartego w umowie;
- b) za zwłokę w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze lub w okresie rękojmi lub w okresie gwarancji – 0,2% wynagrodzenia netto za każdy rozpoczęty dzień zwłoki, liczonej od dnia wyznaczonego na usunięcie usterek;
- c) za odstąpienie od umowy z winy wykonawcy – 5% wynagrodzenia netto ustalonego w umowie.

W przedmiotowych umowach zabezpieczono konieczność ochrony przyrody poprzez zapisy zobowiązujące wykonawców, pod rygorem rozwiązania umowy, do przestrzegania (podczas wykonania przedmiotu umowy) obowiązujących w Lasach Państwowych przepisów przeciwpożarowych oraz stosowania przyjaznych technologii w zakresie oddziaływania na środowisko. W umowach tych przewidziano, że wykonawca po wykonaniu przedmiotu umowy winien przed opuszczeniem placu budowy uporządkować teren i oczyścić miejsce pracy z wszelkiego typu odpadów oraz pozostałości po wykonaniu robót.

(dowód: akta kontroli str. 969-974, 1006-1011, 1051-1055)

1.19. Przedmiot kontrolowanych zamówień publicznych został wykonany prawidłowo i zgodnie z zasadami prowadzenia gospodarki leśnej. Umowy zrealizowano zgodnie z projektami budowlanymi, co potwierdzono protokołami odbioru. *Nadleśnictwo* rzetelnie przeprowadziło czynności odbioru poszczególnych etapów oraz całości wykonanych zadań. W przypadku zadania 1 (przebudowa drogi w Leśnictwie Kraniec) każdorazowo w odbiorze robót uczestniczył inspektor nadzoru powołany przez *Nadleśnictwo*. W przypadku zadania 2 (budowa przepustu) zakończona inwestycja badana była przez przedstawiciela Dolnośląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu oraz Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Trzebnicy.

(dowód: akta kontroli str. 983-986, 989-990, 1031-1040, 1044-1045, 1107-1119)

1.20. Po realizacji przedmiotu zamówień publicznych, poddanych badaniu w trakcie niniejszej kontroli, nie stwierdzono usterek i wad, nie było przypadku nieodebrania robót. Umowy w sprawie realizacji badanych zamówień publicznych zrealizowano terminowo, co nie stworzyło przesłanek do naliczenia wykonawcom kar umownych. Po wybudowaniu przepustu (zadanie 2) uzyskano wymagane pozwolenie⁵⁹ na użytkowanie wybudowanego obiektu budowlanego. W przypadku przebudowy drogi (zadanie 1) *Nadleśnictwo* zobowiązane było zawiadomić odpowiedni organ nadzoru budowlanego o zakończeniu budowy, z którego to obowiązku wywiązało się⁶⁰.

Płatności dla wykonawców za wykonanie zadań *Nadleśnictwo* zrealizowało zgodnie z zawartymi z nimi umowami, na podstawie wystawionych przez nich faktur.

(dowód: akta kontroli str. 987-992, 1029-1048)

⁵⁹ Decyzja nr 272/2013 z dnia 19 grudnia 2013 r. Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Trzebnicy.

⁶⁰ Zgłoszenie zakończenia budowy wraz z oświadczeniem kierownika budowy z dnia 31 lipca 2013 r. Ponadto Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Wołowie zawiadomił w dniu 7 sierpnia 2013 r. *Nadleśnictwo*, że nie wnosi sprzeciwu do zawiadomienia o zakończeniu przebudowy przedmiotowej drogi leśnej.

1.21. W *Nadleśnictwie* stosowano politykę rachunkowości, określoną w zarządzeniu⁶¹ Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. W punkcie IIA ww. zarządzenia ustalono zasady prowadzenia rachunkowości dla projektów dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych.

Stosownie do wymogów zawartych w polityce rachunkowości oraz umów zawartych z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, *Nadleśnictwo* prowadziło wyodrębnioną ewidencję środków finansowych, otrzymywanych na realizację zadań oraz wydatków dokonywanych z tych środków, w sposób umożliwiający ich identyfikację.

(dowód: akta kontroli str. 371-376, 1079-1080)

1.22. Wszystkie zbadane dokumenty księgowe związane z realizacją przedmiotu zamówień publicznych, poddanych szczegółowemu badaniu kontrolnemu, zostały prawidłowo i rzetelnie zaewidencjonowane, zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o *rachunkowość*⁶² oraz zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie *szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe*⁶³. Weksle niepełne (in blanco) na zabezpieczenie wykonania umów zawartych z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zostały ujęte w ewidencji na kontach pozabilansowych oraz wykazane w załączniku do bilansu w wykazie zobowiązań warunkowych (w tym udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń), tj. informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego *Nadleśnictwa*.

Poniesione przez *Nadleśnictwo* nakłady inwestycyjne na obiekty zrealizowane w ramach zamówień publicznych, poddanych badaniu w trakcie niniejszej kontroli, po ich odbiorze zostały ujęte w ewidencji środków trwałych i wykazane w bilansie *Nadleśnictwa*.

(dowód: akta kontroli str. 377-412, 1078-1080)

1.23. Sprawozdania z realizacji zadań współfinansowanych w ramach *PROW na lata 2007-2013* oraz wnioski o płatność, były terminowo i rzetelnie składane do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Zawierały one m.in. wskaźniki rezultatu i rzeczywiste koszty realizacji zadań.

W zakresie dotyczącym realizacji zadań współfinansowanych w ramach *PROW na lata 2007-2013* *Nadleśnictwo* było kontrolowane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w dniach 20-21 maja 2014 r. oraz 1-2 kwietnia 2015 r. W raportach z czynności kontrolnych nie sformułowano zaleceń lub rekomendacji pokontrolnych.

Ponadto w dniu 15 kwietnia 2015 r. w *Nadleśnictwie* odbyła się wizyta kontrolna przedstawicieli Komisji Europejskiej, przeprowadzona w ramach kontroli Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Oddziału w Warszawie i Oddziału we Wrocławiu w zakresie działania 226 „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych”, realizowanego w ramach *PROW na lata 2007-2013*. *Nadleśnictwo* nie dysponowało raportem pokontrolnym z tej wizytacji.

(dowód: akta kontroli str. 752-761, 835-842, 1120-1124)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwaga dotycząca
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w 2015 r. w *Nadleśnictwie* nie zaplanowano i nie przeprowadzono żadnych prac inwestycyjnych związanych z budową i/lub

⁶¹ Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: Nr 87 z dnia 4 kwietnia 2012 r., Nr 4 z dnia 23 stycznia 2009 r. z uwzględnieniem zmian wynikających z zarządzenia nr 15 z dnia 24 stycznia 2013 r., Nr 48 z dnia 4 czerwca 2013 r. oraz Nr 71 z dnia 9 grudnia 2014 r.

⁶² Dz. U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.

⁶³ Dz. U. Nr 134, poz. 692.

przebudową dróg leśnych, w szczególności dróg wykorzystywanych jako dojazdy pożarowe, pomimo potrzeb w tej materii określonych np. w opracowaniu pn. „*Ekspertyza optymalizacji i rozwoju infrastruktury drogowej dla Nadleśnictwa*” (znaczna część dojazdów pożarowych w *Nadleśnictwie* posiadała zły stan techniczny) oraz wymiernych oszczędności przetargowych w 2014 r., wynoszących ponad 1 mln zł i dotyczących dwóch przetargów na przebudowę dróg w leśnictwach Pęgów i Rościszawice. Jak wskazał *Nadleśniczy*, zgodnie z wytycznymi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu, dotyczącymi założeń do opracowania prowizorium planu, wysokość nakładów inwestycyjnych w 2015 r. *Nadleśnictwo* mogło planować na poziomie 50% przewidywanej amortyzacji, co stanowiło około 400 tys. zł, a ponieważ okres rozrachunkowy obejmował dany rok kalendarzowy, nie było możliwości przeniesienia oszczędności z tytułu inwestycji na następny rok.

(dowód: akta kontroli str. 330, 443-447, 529-609, 1091, 1102-1106)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania *Nadleśnictwa* dotyczące planowania i realizacji przedsięwzięć w zakresie odtwarzania potencjału produkcji leśnej oraz przeciwdziałania występowaniu nowych katastrof, jak również gospodarność wydatkowania środków finansowych przeznaczonych na te przedsięwzięcia.

2. Osiągnięcie zaplanowanych efektów

Opis stanu faktycznego

2.1. Identyfikując w 2010 r. w dokumencie pn. „*Ekspertyza optymalizacji i rozwoju infrastruktury drogowej dla Nadleśnictwa*” potrzeby w zakresie remontów dróg nie określono terminu realizacji przewidzianych robót. Na koniec 2015 r. stan 28% dojazdów pożarowych oceniany był jako zły. Spośród 65 odcinków dróg leśnych, zlokalizowanych na 35 głównych drogach leśnych (wymienionych w ww. ekspertyzie jako odcinki do niezbędnych prac remontowych), niezbędne prace związane z remontem lub przebudową wykonano na 15 drogach leśnych, w tym na 10 drogach stanowiących dojazdy pożarowe. Pomimo, że *rozporządzenie zabezpieczenia ppoż. lasów* obowiązuje od 2006 r. 70% ze 111,5 km dojazdów pożarowych na koniec 2015 r. nie posiadało mijanek, a 44% nie spełniało parametrów dotyczących szerokości jezdni (co najmniej 3 m) lub skrajnej (odstęp między koronami drzew co najmniej 6 m, zachowany do wysokości 4 m od nawierzchni jezdni). Niemniej, zgodnie z § 7 ust. 2 ww. rozporządzenia, parametry te dotyczą dróg budowanych lub przebudowywanych.

W toku kontroli nie stwierdzono, aby *Nadleśnictwo* poniosło koszty działań, które okazały się nieskuteczne.

(dowód: akta kontroli str. 442-447, 568-608, 1088)

2.2. W wyniku realizacji w okresie objętym kontrolą dwóch projektów (patrz pkt 1.12 wystąpienia) – polegających na przebudowie dróg leśnych oraz dostosowaniu ich parametrów do wymagań określonych w § 7 ust. 2 *rozporządzenia zabezpieczenia ppoż. lasów* i do warunków przewidzianych w podpisanych umowach przyznania pomocy w ramach *PROW na lata 2007-2013* – osiągnięto zamierzone cele, a określone w umowach przyznania pomocy mierniki rzeczowe zostały zrealizowane. Łącznie przebudowano 15,53 km dróg leśnych, w tym 9,78 km wyznaczonych jako dojazdy pożarowe⁶⁴. Łączny obszar oddziaływania zrealizowanych zadań wyniósł 2 350 ha.

Nadleśniczy wskazał, że w latach 2013-2015 wszystkie zaplanowane działania, niezbędne do zapewnienia właściwego stanu lasu i wynikające z zadań w zakresie

⁶⁴ Długość przebudowanych dróg leśnych w: Leśnictwie Cieplice: 2,64 km, w tym 0,64 km pożarowe; Leśnictwie Kraniec: 5,06 km, w tym 2,47 km pożarowe; Leśnictwie Rościszawice: 3,87 km, w tym 2,71 km pożarowe; Leśnictwie Pęgów: 3,94 km, w tym 3,94 km pożarowe.

hodowli i ochrony lasu, zostały wykonane, a wszystkie działania *Nadleśnictwa*, zmierzające do zaspokojenia ww. potrzeb, były skuteczne.

(dowód: akta kontroli str. 328-329, 440-441, 672-842)

2.3. *Nadleśnictwo* w 2015 r. poddało pielęgnowaniu 87,6% zaplanowanej powierzchni lasów (plan: 910,5 ha, wykonanie: 797,6 ha), przy realizacji planu finansowego związanego z tymi działaniami na poziomie 67,6% (plan: 664 640,56 zł, wykonanie: 448 961,58 zł). *Nadleśniczy* wskazał, że pod względem rzeczowym nie wykonano planowanych działań związanych z pielęgnowaniem gleby, co wynikało z wystąpienia zjawiska suszy i w konsekwencji odstąpienia od realizacji zaplanowanych działań, gdyż część takich zabiegów nie była wymagana.

Nadleśnictwo w 2014 r. wykonało melioracje agrotechniczne dla 82,2% zaplanowanej powierzchni lasów (plan: 129,4 ha, wykonanie: 106,3 ha), przy realizacji planu finansowego związanego z tymi działaniami na poziomie 74,7% (plan: 157 986,81 zł, wykonanie: 118 012,25 zł). *Nadleśniczy* wskazał, że: (1) część planowanych do wykonania zabiegów melioracji została wykonana przez firmy odbierające biomasę bezpośrednio na powierzchni planowanej do objęcia tym zabiegiem; (2) część planowanych zabiegów była niemożliwa do zrealizowania ze względu na wykonanie na tych powierzchniach cięć pod koniec 2014 r., co było efektem trudnych do przewidzenia (na etapie planowania w 2013 r.) możliwości sprzedaży planowanego do pozyskania surowca, a także panującymi warunkami na danych powierzchniach, ograniczających możliwość wcześniejszego pozyskania drewna; (3) część planowanych do wykonania zabiegów melioracji była wykonana awansem w 2013 r. Dodatkowo *Nadleśniczy* wskazał, że w 2014 r. wszystkie możliwe do realizacji zadania w zakresie melioracji agrotechnicznych i potrzeb hodowlanych lasu, określane przez służby terenowe na podstawie lustracji terenu, zostały wykonane.

Nadleśnictwo w 2014 r. i 2015 r. wydatkowało odpowiednio 90,9% (plan: 553 570,40 zł, wykonanie: 503 710,62 zł) i 76,3% (plan: 1 049 163,48 zł, wykonanie: 800 359,52 zł) zaplanowanych środków finansowych przeznaczonych na ochronę lasów, co w ujęciu rzeczowym skutkowało m.in.: (1) zwalczaniem w 2015 r. na mniejszej niż zaplanowano powierzchni szkodników liściożernych (plan: 1 500,00 ha, wykonanie: 988,18 ha) oraz grzybów (plan: 121,81 ha, wykonanie: 61,36 ha); (2) brakiem zwalczania szkodników wtórnych za pomocą pułapek klasycznych (w latach 2014-2015) lub feromonowych (w 2015 r.); (3) wykonaniem w latach 2014-2015 zabezpieczenia chemicznego przed zwierzyną na mniejszej powierzchni upraw (odpowiednio plan: 102,34 ha i 141,56 ha, wykonanie: 97,26 ha i 109,40 ha). *Nadleśniczy* wskazał, że:

(1) powierzchnia zabiegów zwalczania szkodników liściożernych została zakwalifikowana na podstawie oceny występowania szkodników korzeni (jesień 2014 r. i wiosna 2015 r.) oraz na podstawie obserwacji wiosennej intensywności rójki chrabąszczy (2015 r.) w uzgodnieniu z Terenową Stacją Ochrony Lasu (kontrola wychodzenia imago z gleby oraz monitoring rozprzestrzeniania się populacji chrabąszczy); na podstawie zebranych informacji odstąpiono od oprysku na planowanej w 2014 r. powierzchni 511,82 ha, ponieważ nie było to uzasadnione potrzebami stwierdzonymi na gruncie;

(2) czynność zwalczania biologicznego grzybów została wykonana w 2015 r. na poziomie 50,37% planu rzeczowego oraz 49,80% planu finansowego, a główną przyczyną niepełnego wykonania ww. zadania był brak realizacji trzebieży na gruntach porolnych (czynność związana z biologicznym zwalczaniem szkodliwych grzybów ma charakter profilaktyczny, stosowany tylko w ściśle określonych drzewostanach narażonych na ich występowanie po wykonaniu cięć, a w przypadku odstąpienia od części cięć w takich drzewostanach nie powodowano zwiększenia ryzyka porażenia przez szkodliwe grzyby drzew pozostających w drzewostanie);

(3) zwalczanie szkodników wtórnych za pomocą pułapek feromonowych (plan 56 szt., wykonanie 0 szt.) w 2015 r. zostało odnotowane jako prognozowanie szkodników wtórnych (plan 30 szt., wykonanie 83 szt.); w ogólnym rozrachunku zaplanowane zostało wywieszenie 86 szt. pułapek feromonowych na szkodniki wtórne, natomiast wywieszono 83 szt. takich pułapek (wszystkie odławiane na pułapki feromonowe szkodliwe owady były jednocześnie niszczone, więc monitoring tych owadów był też jednocześnie formą ich zwalczania); zwalczanie szkodników wtórnych za pomocą pułapek klasycznych było prowadzone na podstawie bieżącego pozyskania drewna (pozyskane drewno, w tym zasiedlone przez szkodniki wtórne, było uznane – zgodnie z zapisami Instrukcji Ochrony Lasu – jako pułapki klasyczne i wywożone z lasu przed okresem odpowiednim do korowania); (4) mniejsze od planowanego wykonanie zabezpieczenia chemicznego upraw przed zwierzyną, które pod względem rzeczowym zostało w 2014 r. wykonane na poziomie 95,04%, wynikało z potrzeb stwierdzanych na gruncie; podejmując decyzję o niewykonywaniu planowanego zabezpieczania upraw repelentami, *Nadleśnictwo* zwiększyło jednocześnie w 2014 r., do poziomu 103,13%, wykonanie rzeczowe grodzień, co pozwoliło w ogólnym bilansie na zabezpieczenie w tym roku przed szkodami od zwierzyny wszystkich tego wymagających upraw.

(dowód: akta kontroli str. 339-362, 1090-1099)

2.4. W latach 2013-2015 zmniejszeniu uległa powierzchnia występowania uszkodzeń powodowanych przez zwierzynę płową, w szczególności przez jeleniowate (z 174,46 ha w 2013 r. do 123,82 ha w 2015 r.) oraz szkodniki pierwotne (pędraki) chrabąszczowate (z 21,09 ha w 2013 r. do 7,34 ha w 2015 r.). Powierzchnia szkód powodowana przez owady wtórne (korniki) utrzymywała się na podobnym poziomie (ok. 225 ha). Zaobserwowano zwiększenie powierzchni szkód wywołanych przez grzyby patogenne (huby) korzeni (z 0,00 ha w 2013 r. do 1 154,35 ha w 2015 r.) i czynniki abiotyczne (z 0,13 ha w 2013 r. do 25,06 ha w 2015 r.) oraz w niewielkim stopniu przez pożary (z 0,37 ha w 2013 r. do 1,02 ha w 2015 r.).

Przeciętna powierzchnia pożaru w *Nadleśnictwie* wprawdzie zwiększyła się z 0,06ha w 2013 r. do 0,11 ha w 2015 r., jednak była niższa niż przeciętna wielkość pożaru na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu, wynosząca odpowiednio 0,13 ha i 0,21 ha.

(dowód: akta kontroli str. 413- 438, 282-283)

2.5. Koszty ochrony lasu, poniesione przez *Nadleśnictwo* w latach 2013, 2014 i 2015, wyniosły odpowiednio 460 061,29 zł, 503 710,62 zł i 800 359,52 zł, a w przeliczeniu na 1 ha powierzchni leśnej odpowiednio ok. 31 zł/ha, ok. 34 zł/ha i ok. 54 zł/ha. Największe w tych latach koszty związane były z realizacją zadań dotyczących ochrony lasu przed zwierzyną (odpowiednio 381 815,82 zł, 407 467,45 zł i 464 419,89 zł) oraz ograniczenia liczebności szkodliwych owadów (odpowiednio 9 203,36 zł, 16 454,58 zł i 244 354,25 zł⁶⁵).

W tych samych okresach rocznych koszty odnowień i zalesień⁶⁶ wyniosły odpowiednio 284 183,28 zł, 423 264,02 zł i 552 913,88 zł, a w przeliczeniu na 1 ha powierzchni odnowionej i zalesionej odpowiednio ok. 2 711 zł/ha, ok. 3171 zł/ha i ok. 3 970 zł/ha.

Koszt utrzymania 1 km dróg leśnych, zaliczonych do dojazdów pożarowych, wyniósł 17,00 zł w 2013 r., 8,59 zł w 2014 r. i 57,92 zł w 2015 r. Średni koszt przebudowy 1 km dojazdów pożarowych, sfinansowany ze środków zewnętrznych w ramach

⁶⁵ Koszty w 2015 r. zawierają nakłady poniesione na zwalczanie gradacji chrabąszczy o charakterze klęskowym poprzez chemiczny oprysk lotniczy – środki na ten cel w łącznej wysokości 220 841,39 zł pochodziły z Funduszu Leśnego (205 706,18 zł) oraz ze środków własnych *Nadleśnictwa* (patrz pkt 1.5).

⁶⁶ Bez awansowego przygotowania gleby.

PROW na lata 2007-2013, wyniósł 232 545,50 zł w 2013 r. i 182 193,68 zł w 2014 r., będąc niższym od średniego kosztu budowy/przebudowy dróg leśnych w nadleśnictwach podległych Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu, wynoszącym w okresie objętym kontrolą 392 028,19 zł/km.

(dowód: akta kontroli str. 328, 339-362)

2.6. Dla wybudowanych/przebudowanych obiektów, poddanych w ramach niniejszej kontroli szczegółowym badaniom, założono książki obiektu budowlanego, o których mowa w art. 64 ust. 1 *ustawy Prawo budowlane*⁶⁷. *Nadleśnictwo* zapewniło bezpieczne użytkowanie tych obiektów, dokonując okresowych kontroli sprawdzenia ich stanu technicznego (art. 62 ust. 1 ww. ustawy).

(dowód: akta kontroli str. 995-1005, 1068-1077)

2.7. Szacunkowe wydatki związane z utrzymaniem obiektów⁶⁸ wybudowanych/przebudowanych w latach 2013-2015 w perspektywie kolejnych pięciu lat wyniosą ok. 145 tys. zł⁶⁹.

(dowód: akta kontroli str. 1094)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwaga dotycząca
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, iż na 111,5 km istniejących dróg leśnych, stanowiących dojazdy pożarowe, aż 79 km (70,8%) dróg nie posiadało mijanek. Były to na ogół drogi gruntowe, zaadaptowane dla stworzenia docelowej sieci dróg pożarowych w *Nadleśnictwie*, niemniej nie poddane modernizacji w celu dostosowania do wymagań stawianych dojazdom pożarowym. W ocenie NIK, mijanki na drogach leśnych stanowiących dojazdy pożarowe znacząco podwyższyłyby sprawność działania podczas akcji gaśniczych prowadzonych na wypadek pożaru lasu. Podkreślić należy, że przepisy prawa nakładają obowiązek wykonywania mijanek na dojazdach pożarowych w przypadku budowy nowych lub przebudowy istniejących dróg, co w okresie objętym kontrolą było przez *Nadleśnictwo* realizowane. W wyniku przebudowy (modernizacji) dojazdów pożarowych nr 18, 21, 22, 45 i 52 zrealizowano na tych drogach łącznie 35 mijanek. Zdaniem NIK, w celu podniesienia sprawności akcji ratowniczych prowadzonych w związku z pożarami w lesie, zasadnym byłoby rozważenie możliwości wykonywania mijanek na drogach będących dojazdami pożarowymi, także podczas wykonywania robót budowlanych niebędących ich przebudową.

(dowód: akta kontroli str. 443-447)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność *Nadleśnictwa* prowadzącą do osiągnięcia zaplanowanych efektów w zakresie objętym kontrolą.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*⁷⁰ (dalej: „*ustawa o NIK*”) kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego,

⁶⁷ Dz. U. z 2015 r., poz. 290.

⁶⁸ Cztery drogi przebudowane w ramach dwóch projektów współfinansowanych z *PROW na lata 2007-2013* oraz wybudowany przepust (patrz pkt 1.12).

⁶⁹ Koszty nie uwzględniają amortyzacji. Ponadto założono, zgodnie z umowami wykonania obiektów, że wykonawca ma obowiązek uzupełnienia w drogach powstałych ubytków na swój koszt przez okres 5 lat od ich odbioru – *Nadleśnictwo* w tych latach będzie ponosić jedynie koszty związane np. z wykaszaniem rowów i poboczy.

⁷⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r., poz. 677.

w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK* proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia 16 września 2016 r.

Kontroler:
Mariusz Orawczak
Starszy inspektor kontroli państwowej

Dyrektor
Najwyższej Izby Kontroli
Delegatury we Wrocławiu

.....

.....